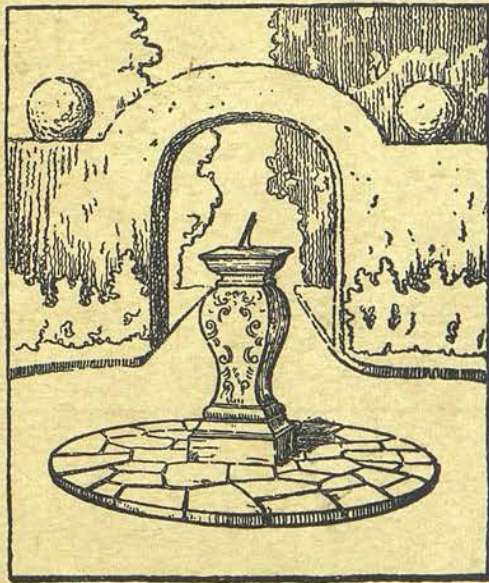
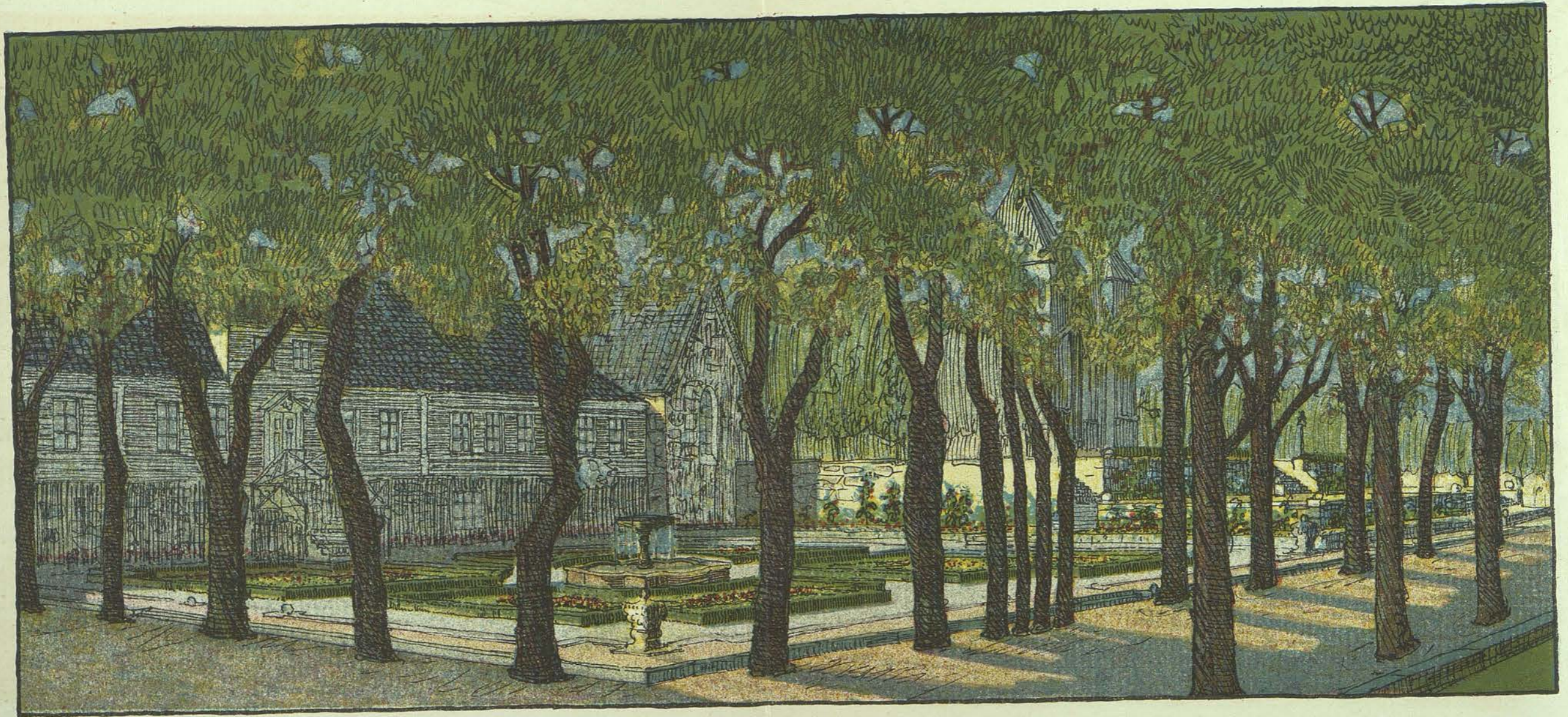

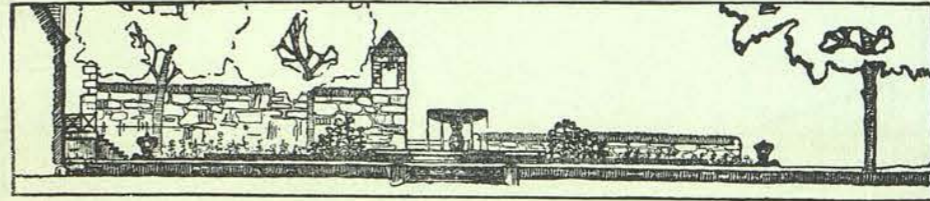
BY PARKER

Byparken
i Stavanger

Forslag
til omlægning

“**K**ONSULEN var da endnu mere ensom end før, og ofte vandrede han i melankolske tanker op og ned i den brede grusede vei foran havepavillionen.

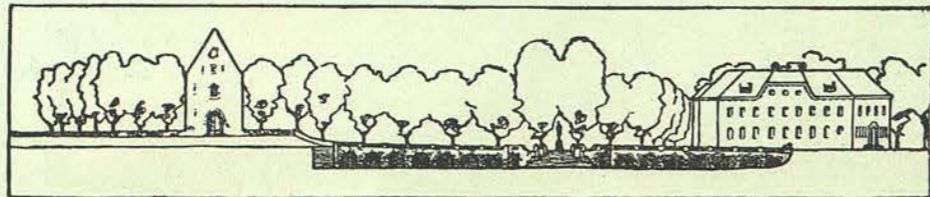
Den laa ved en dam, rundt hvilken der voksede en smuk krands af siv. Dammen maatte før have været meget større, for konsulen kunde mindes fra sin barndom, at der havde været vand paa begge sider af lysthuset og en bro, der kunde løftes op.

Der stod endnu et halvklart minde for ham om nogle damer i en blaa og hvid baad, og en lang mand i rød silketrøie, som stod i forstavnen med en aare.

Nu var dammen saa liden, at det vilde være latterligt at have baad i den. Konsulen spekulerede mange gange over, hvorledes det kunde hænge sammen, at en dam saaledes aar for aar kunde minke. Det var vel sivet, som groede over, og han paalagde hvert aar gartneren at holde øie med sivet, men det hjalp ikke.

Haven var oprindelig anlagt i ren fransk stil med brede retvinklede gange, tætte store hækker og alléer eller bittesmaa dukkehækker af buxbom. Med visse, regelmæssige mellemrum var der en runding, hvor fire veie mødtes, der stod bænke omkring og i midten en solskive eller en mindestøtte eller noget sligt.

Men i udkanten af haven især nordvest var der plantet tæt af træer likesom en bred ramme omkring det hele. Det var simple indenlandske træer, som skulde beskytte den fine, franske have med de fremmede vækster og blomster mod den kolde vind fra havet.

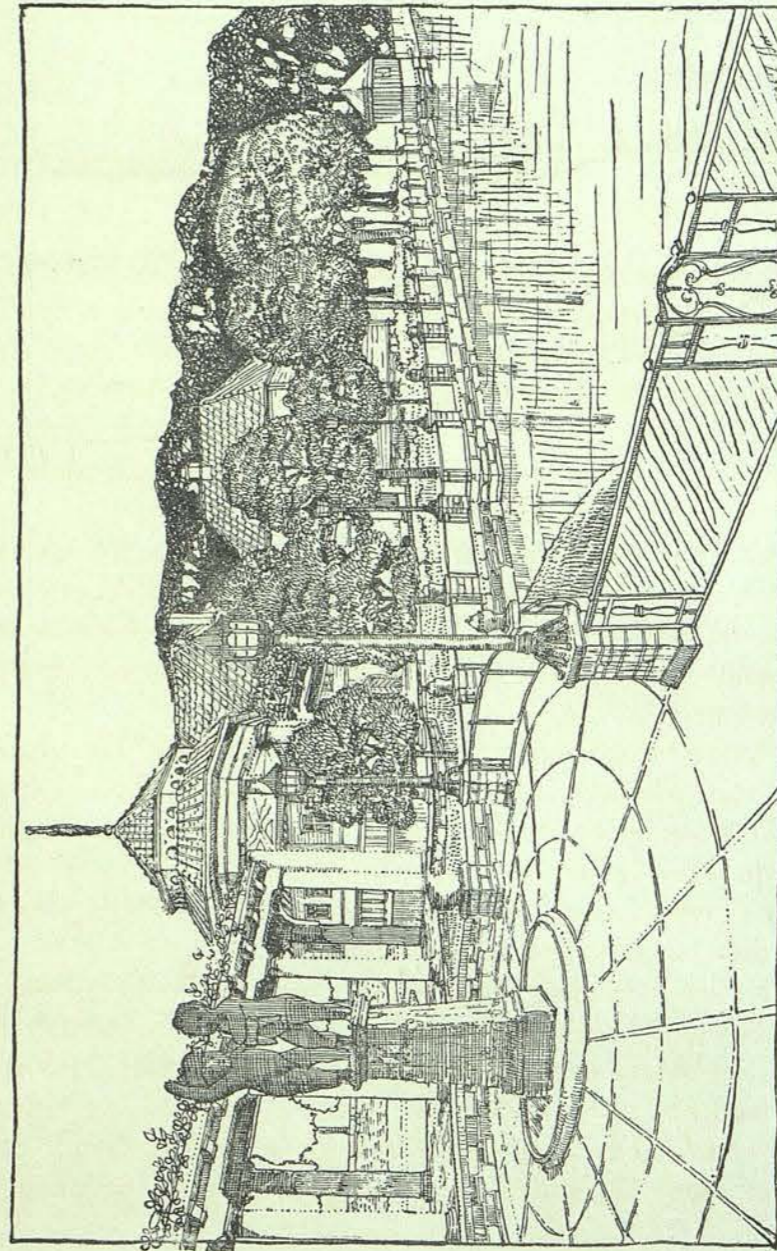
Pavillionen med dammen laa vestenfor hovedbygningen, og skjønt det igrunden ikke var mange skridt, blev den dog i gamle dage anseet som et slags Trianon, hvortil man begav sig for at drikke kaffe eller høre musik. Det sirlige tog bugtede sig da fremad paa de sindrigste omveie — over broen og rundt dammen, eller man steg i baaden og lod sig sætte over i tre aaretag under utallige komplimenter og vittigheder.

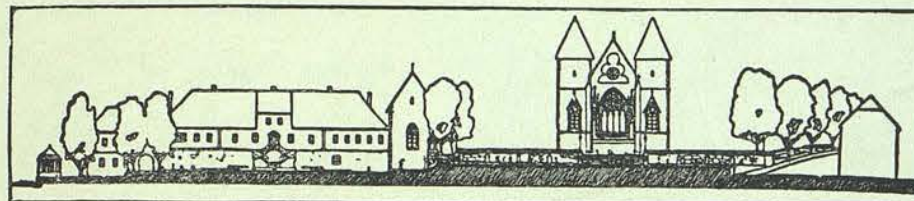
Alt dette kunde Morten Garman godt huske fra sin ungdom. Han havde selv prøvet at holde liv i de gamle skikke og manerer, men det var kun halvveis lykkedes ham. Menneskene forandrede, dammen groede til — ja selv hans faders sirlige have truede med at gro over.

I haven forresten begyndte der at se broget ud. De simple træer, der vare plantede, for at give ly, begyndte nu, da de havde faaet tykke stammer og stærke rødder, at brede sig for egen regning, og da de ingen vei kunde komme udover mod nordvesten, sendte de lange grene indover havnen, henover de retvinklede gange og de snorlige, smaa dukkehækker af buxbom.

Det var en samling unge bøgetrær, som begyndte oprøret. I flere aar havde de staaet næsten stille. Nordenvinden blæste toppen af dem og bøiede dem og alle de andre træer indover, saa at de saa ud som om de vare klippede skraat af med en sax. Men da de saa endelig havde samlet tilstrækkelig kraft nedentil, begyndte de at brede sig udover, voxte indpaa hinanden og paa de andre

Side 4

træer, kjæmpende om hver solstraale og skinnende av sundhed og saft.

De andre træ gjorde ligedan, ja selv de beskedne hyldebuske som stod yderst langs gjærdet, og som i de første onde aar havde baaret al elendigheden med nordenvinden, selv de fik magt og prøvede at løfte sine runde kupler i høide med de unge rogetrær og popler, som stod indimellem.

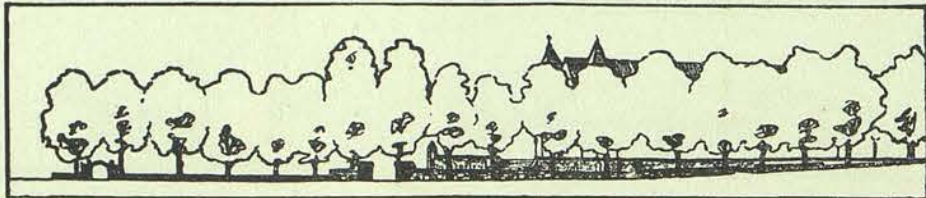
Men det kunde jo ikke gaa an, mange fandt det endogsaa smukkere nu end før med de høie træer. Men ikke Konsulen, han saa med beklagelse, hvorledes hans egentlige have hvert aar mere svandt ind, til han ikke havde andet igjen end den brede grusgang med de seks pyramider foran pavillionen.“

* * *

Saaledes gik det med konsul Morten Garman's have og saaledes har det i altfor høi grad gaat med byparken. Anlægget er blit forsømt, uforstand og smagløshet har hjulpet hinanden at ødelægge denne plet jord, der trods sin litenhet dog burde været saa vakker.

Der er neppe nogen overdrivelse, naar vi paastaar at parken i forbindelse med Kongsgaard er en pragtfuld eiendom, at den utlagt paa rette maate kan ved sin form, beliggenhet og sine omgivelser maale sig med hvilket som helst kontinentalt anlæg av tilsvarende størrelse.

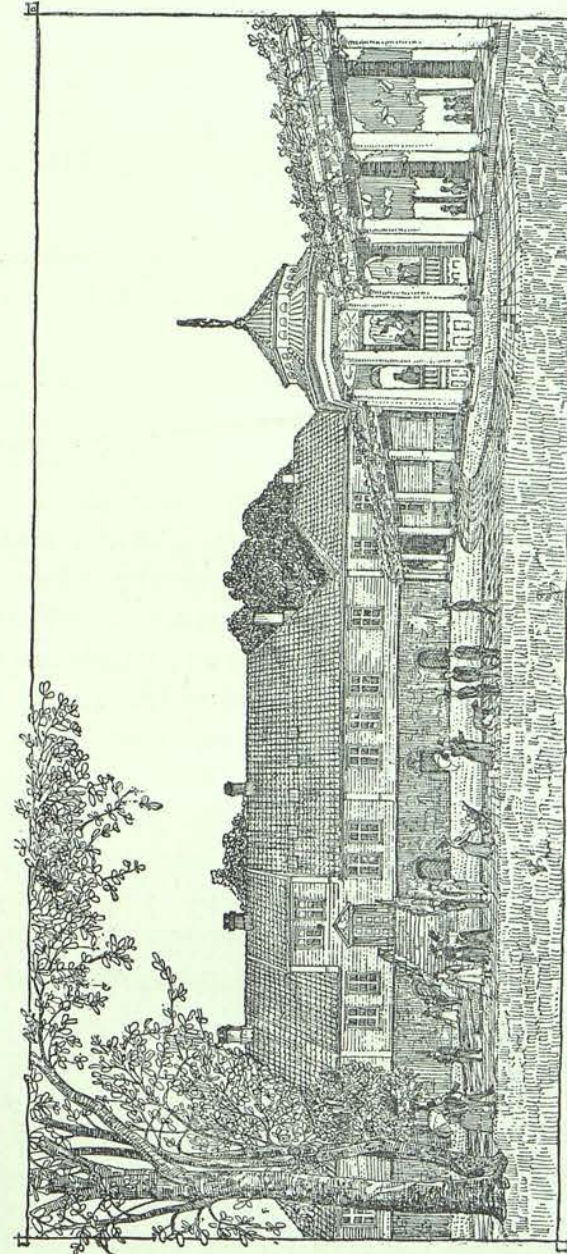
Hvor findes en park av disse dimensioner med et saa storslagent

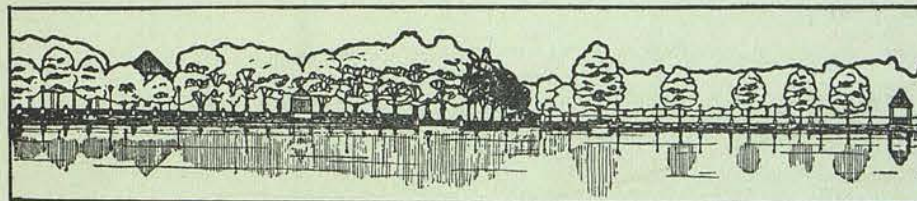

monument som Domkirkens herlige kor? Er ikke den imponerende gamle allé med sine vældige træer uten make i en have av disse forhold. Der skal meget til at finde saa vel placeret, en fornemmere bygning end gamle Kongsgaard med dens middelalderlige fundamenter. De varierende nuancer i parkens terrængforhold er uten sidestykke og som skapt for et interessant og vakkert terrasseanlæg. Og endelig Bredevandet, byens hjerte eller dets „blinkende øie“ som det ogsaa kaldes — et skjønnere smykke i en pulserende by's mitte kan neppe findes. Vi har ofte beskyldt vore forfædre for at mangle pietetsfølelse og være uten æstetisk sans, og delvis med rette saa. Imidlertid i dette tilfælde, hvor det gjælder parken, maa vi være glad over, at den ikke er faret værre.

Kunde f. eks. Bispekapellet ikke avgit udmerkede materialer til fundamentering av nye og nødvendige kommunale bygninger. Og Kongsgaard lekeplads blit lønsomme byggetomter. Eller ta bare dette — spørsmålet om en trafikaare fra østre til vestre bydel vilde løses paa udmerket maate ved at gaa ind i parken, forbi Kongsgaard ved Bredevandet og munde ut ved kiosken paa Torvet. Det høres uhyggelig ut, men passer ypperlig sammen med planen om at utfylde Bredevandet.

Det som vi beklager av skade skedd er foretat hovedsagelig i vor egen og den nuværende generations tid, nemlig i de sidste 60—70 aar. I denne tid er nedrivning av Mariakirken foretat. Kongsgaardspladsen bebygget med skoler, posthuset reist og Brede-

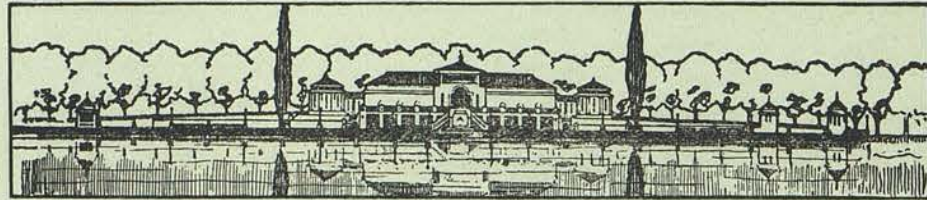

vandet for en del utfylt. Det er vort haab at den tid hvor slike ødelæggelser som de nævnte kan taales ja approberes er endelig forbi. Det er imidlertid ikke nok at slaa sig til ro med at ødelæggelserne er stanset. Hvad er ødelagt maa gjøres godt igjen og nærværende plan indeholder forslag herom.

Planen søker sin opprindelse i den hovedform parken i tidligere tid har hat. De store monumentale linjer og akser er bibeholdt med hovedalleen fra Kongsgaten til Bredevandet, og tverralleen fra krydset til Kongsgaard. Mellem alleen og de forskjellige bygninger er indarbeidet arrangement, som i stil og former henholder sig nøie til bygningernes forskjellige karakterer, saaledes at der omkring Domkirken blir et værdig monumentalt plataa, omgitt av en middelaldersk kirkemur. Ved Bispekapellet er et lignende arrangement av mindre dimensioner. Foran Kongsgaardbygningen et renæssanseparterreparti med barokke detaljer. Paa den anden side av alleen ved Bredevandsbugten utlægges arealet til brede velgjørende plæner.

Planen gaar forøvrig ut paa følgende, idet forutsættes at musikpaviljongen anbringes i Kongsgaard og skolebygningerne der fjernes. Fra alleen fører en vældig hellebelagt trappe av bredde som Domkirkens kor i forskjellige terrasseringer op mot Domkirkens vakre østfront. Domkirketunets mur er bygget paa gamle fundamenter og den østre side mot mellemste terrasse kan utnyttes som en enkel bakgrund for byster eller andre lignende skulpturarbeider av for-

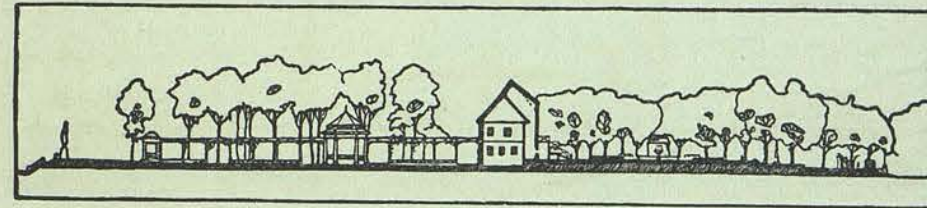

tjente mænd. Et mindre terrasseanlæg slutter sig til Bispekapellet og et intimere 4-delt rikt utstyret parterreparti med en større fontæne som centerpunkt foran Kongsgaard. En av parterrets tverakser gaar paralelt med hovedalleen, begyndende ved stenstøpulen eller klokkefundamentet paa hjørnet av Domkirkemuren, avsluttende i et lysthus paa dets oprindelige plads ved Bredevandet. Den anden akse gaar fra Kongsgaardtrappen tvers gjennom anlægget og avsluttes i en høi buxbomhæk omsluttet plads ved vandet. I hovedalleens skjæringspunkter tænkes anbragt en skulpturgruppe. Tveralleens fortsættelse gjennembryter Kongsgaardbygningen ved den tidligere buegang paa dette sted og linjen føres videre ved en delvis overbygget løvgang (pergola). Mittpartiet dannes av musikpaviljongen, og pergolaen avsluttes i en kiosk ut mot gaten.

Den gamle alléakse foran Kongsgaard mot torvet bibeholdes, og her maa pekes paa det udmerkede punkt som frembyr sig for anbringelsen av et monument i akseretningen ved torvet. Paa tvers av denne paralelt med selve Kongsgaardsbygningen foreslaaes en tveraksedeling med en talerstol i muren op mot Domkirken paa den ene side og videre gjennom paviljongen til en balkonlignende utbygning mot Bredevandet.

Pladsen foran Kongsgaard tænkes benyttet som egentlig samlingssted, baade naar musiken spiller i sin almindelighet og paa festdage eller ved andre lignende leiligheter f. eks. friluftsgudstjeneste — et slags forrum eller borgernes gaard.

Gaarden utstyres med hellebelagte partier som mønster i gulvet. Pladsen kan ogsaa forsynes med sandkasser og anvendes til lekeplads for barn, hvor de beskyttet for al generende trafik, uhindret kan tumle sig i frie omgivelser.

Paa vestsiden av paviljongen mot Bredevandet beplantes og arrangeres græsplæner med en række faste sittebænke, hvor ældre mennesker kan sitte i ro og nyte musiken.

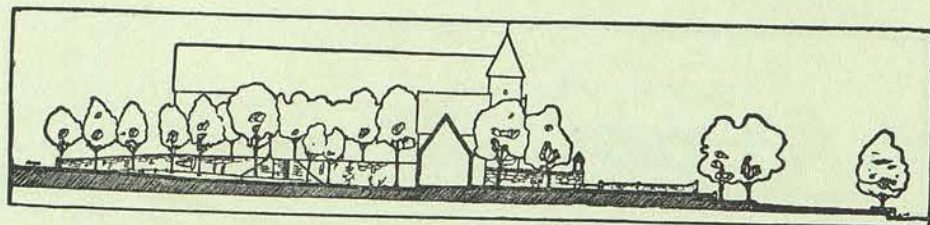
Fra hovedalleen fører saaledes den fortsættende promenade videre rundt bugten og passerer soluret, den cirkelrunde plads ved skolebækken og ved den smaleste del av Bredevandet, den brede trappe som fører ned mot vandet indtil spaserveien avsluttes ved overgangen til det fremtidige anlæg ved et lysthus som endepunkt.

Indgangen fra Kongsgaten ved bækken forsynes med sittebænke, og over bækkens utløp bygges en mindre bro, som fortsætter pladsens cirkel i plan.

I bugtens centrum foreslaaes anbragt et høitspylende springvand.

Partiet som begrænses av den nuværende bebyggede del mellem Kongsgaten og Bredevandet er utlagt i forbindelse med parken forøvrig, den nu i hovedtrækkene vedtatte promenade paa denne side indgaar som led i planen. Denne parks utstyr holdes i en moderne karakter og gives et rikere utstyr med en lang lav fornem bygning som midtpunkt.

Anlægget avsluttes mot Kongsgaten—Jernbaneveien ved de høist — baade for parken og vandet — nødvendige smaahuse til

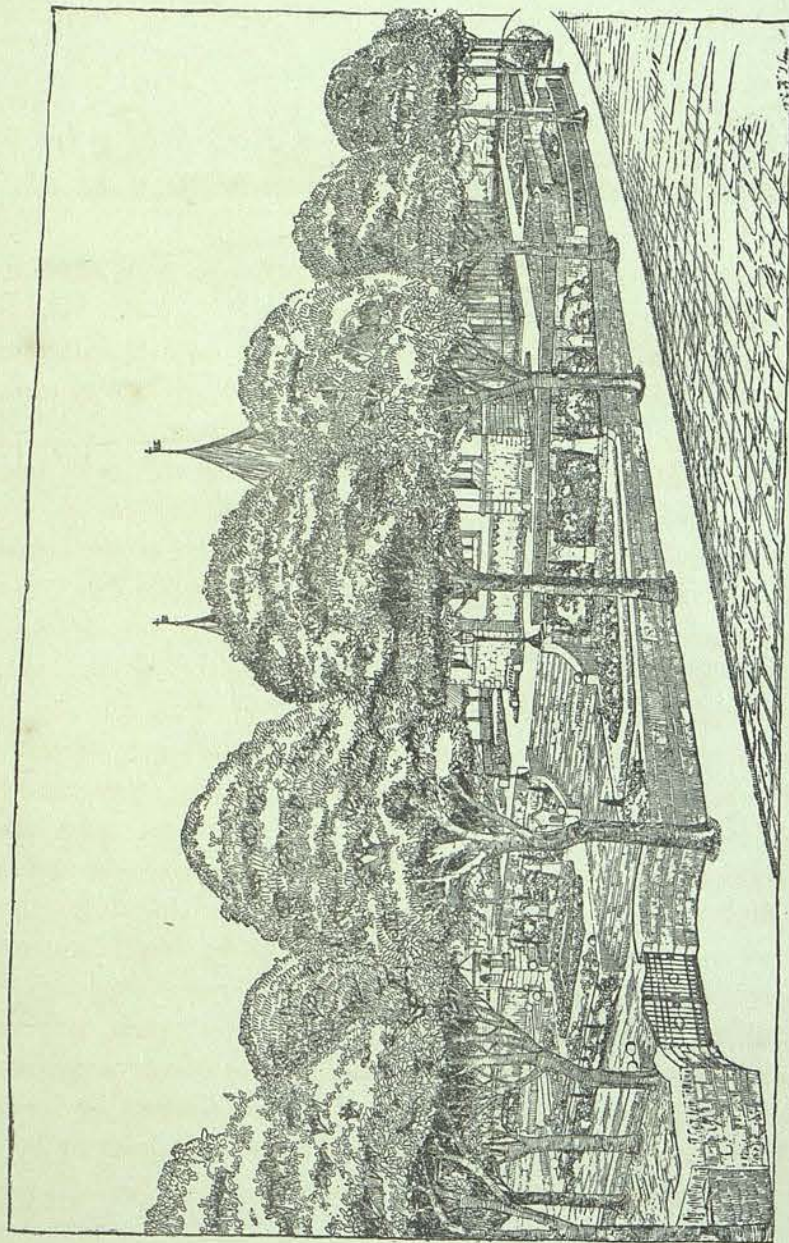

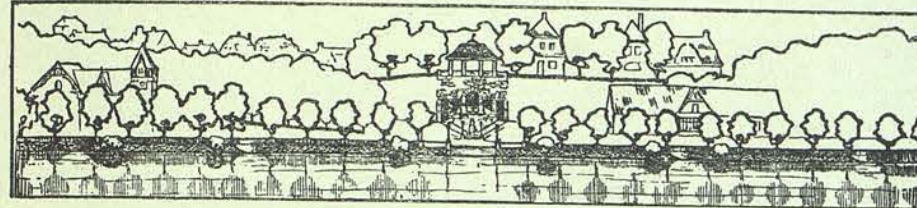
opbevaring av redskaper m. v. og baater, som man anser bør til-
lates anbragt paa Bredevandet.

Parken som i en række av aar har været en tumleplads og har
dannet en trafikaare gjøres til et fredet sted, gives forsvarlig ind-
hegning som forsynes med porte ved indgangen.

Parkplanen opnaar herved som nu planlagt den rette kontrast-
virkning mellem aapent og intimt, luksuriøst og enkelt, stort og
litet, gammelt og nyt o. s. v. — saaledes faar Domkirkeomgivel-
serne sin rette monumentalitet markeret ved det lille sirlige terrasse-
anlæg mellem kirkemuren og alleen. Den store, aapne borggaard
utfolder sig for en og faar en fremhævet virkning som samlings-
plads, naar man kommer fra det lille rikt detaljerte og intime,
lukkede parterreparti. De enkle, rolige næsten velgjørende græs-
plæner forhøier skjønhetsvirkningen av parterre- og terrassepartiet
paa den ene side og det luksuriøst utstyrede i moderne aand an-
lagte promenadeparti med konditoripaviljonen paa den anden side.
Og omvendt gir disse opdeltede og blomstersmykkede partier øket
indtryk av græsmattens flathet og utstrækning. Av blomsterplant-
ningen skal bare nævnes, at det fornemme parterrepartis centrum
utsmykkes med rikt blomsterflor, f. eks. pælagonia, begonier og
tøffelblomst, stauder blomstrer i bedene foran husvæggene, roser
mot solsiden i løvgangen, slyngplanter mot pladsen og hækker av
buxbom og myrt, efeu og vildvin langs murene, violer og heliotrop
ved promenaden og siv og liljer i vandet.

Side 10

I det 19de aarh. sier Schnitler i „Norske haver“, blev haven utlagt til bypark i „landskapsstil“ og mistet efterhaanden al sin gamle holdning. Av dens herligheter findes nu bare almealleen og trappen tilbake. Men hvad man ikke har kunnet berøve den, er dens ypperlige beliggenhet. Tæt paa begge sider har den Bredevandets glitrende flate, Bispekapellets og Domkirkens herlige korvæg. Endelig begrænses den av Kongsgaards gamle maleriske havefaçade. Det er dekorative motiver av første rang. Forhaabentlig gaar haven en fremtid imøte, som er dens fortid værdig og som stemmer med dens egenart.

Den fremtid parken nu gaar imøte skal efter planen tilfredsstillende fordringer dette vakre, historiske og monumentale parti har krav paa og bli Stavanger by værdig.

Arbeidet med byparkens utbedring tænkes utført i reprinter begyndende med partiet ved viken, dernæst tas Domkirkeomgivelserne, saa parterre ved rektorhaven, og tilslut oparbeides pladsen foran Kongsgaard.

Utgifterne til oparbeidelsen og bygning av musikpaviljong m. v. er kalkuleret til kr. 144 000,00. Heri er ikke medtat fontæne, solur eller parkens skulptur, idet dette foreslaas tilveiebragt ved frivillige gaver. Parkens vedlikeholdsutgifter er anslaat til kr. 12 å 15 000,00 pr. aar.

Komiteen for parkens omlægning er valgt av Stavanger formandskap 19 september 1916 og har bestaaet av: Skolebestyrer Jespersen, formand, stadsarkitekt Westbye, konsul Arentz, konservator Kielland og bygartner Løken.

